

Ситуация на пазара на мляко и млечни продукти в България Ноември 2023 г.

Производство

Близо 9% по-малък добив на сурово мляко през 2022 г.

През 2022 г. общото производство на мляко в страната възлиза на 843 027 хил. литра - с 8,9% под нивото от 2021 г., вследствие на редуциране на поголовието на млекодайните животни (Фиг. 1). Намалението на броя на животните за добив на мляко през годината се дължи донякъде на продължаващите процеси на реструктуриране на сектора, свързани с постепенно съсредоточаване на производството в по-малко на брой, но по-едри стопанства, както и частично пренасочване от млечно към месодайно направление. Сериозно негативно влияние оказаха и кризите от различно естество през последните години, довели до значително нарастване на разходите за производство в резултат от чувствителния ръст на цените на вложенията – фуражи, електроенергия, енергоносители и др.

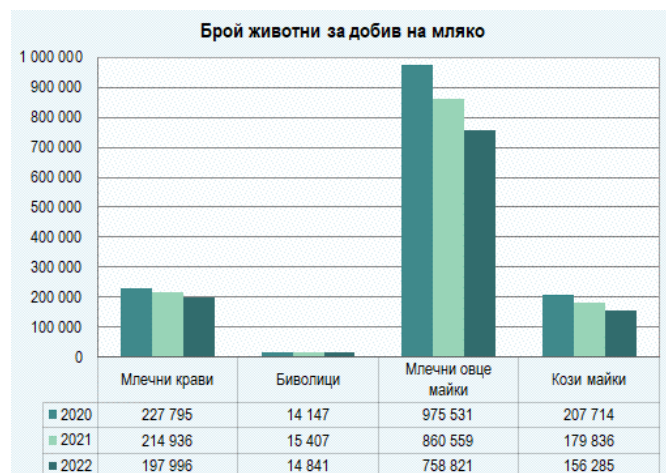
Производство на мляко в България

	2020	2021	2022	Изм. 2022/2021
Общо мляко, в т. ч.:	975 810	924 980	843 027	-8,9%
Краве	856 081	811 436	748 278	-7,8%
Овче	73 897	67 987	54 742	-19,5%
Козе	30 397	29 486	25 203	-14,5%
Биволско	15 435	16 069	14 804	-7,9%

Източник: Агростатистика, МЗХ

Най-съществено спрямо 2021 г. се свива добивът на овче и козе мляко – респективно с 19,5% и 14,5%. Основни предизвикателства пред овцевъдството и козевъдството в страната са разпокъсаността на производството и липсата на механизация, което ограничава тяхната икономическа ефективност.

По-умерено намалява добитото краве и биволско мляко - с малко под 8%.

Фиг. 1

Източник: Агростатистика, МЗХ (данни към 1-ви ноември)

Към края на 2022 г. общият брой юници за разплод нараства с близо 11% спрямо година по-рано. Това дава основание през 2023 г. да се очаква известно увеличение на млекодайните краве, а оттам и на добива на краве мляко, който е с основно значение за сектора.

Промислена преработка

Увеличение на преработката на мляко от началото на 2023 г.

През 2022 г. в млекопреработвателните предприятия са преработени общо 690 449 хил. литра мляко, в това число: 667 141 хил. литра българско мляко и малко над 23 хил. литра – вносно. Общото преработено количество намалява с 1,8% в сравнение с предходната година, като вложената местна суровина е с 2,3% по-малко, поради по-ниския добив през годината. Макар да нараства с 14% на годишна база, преработеното вносно сурово мляко остава с нисък относителен дял в общата промишлена преработка - 3,4%.

Преработено мляко и производство на основни млечни продукти

	2021	2022	ян. - авг. 2022*	ян. - авг. 2023*	Изм. 2022/ 2021	Изм. ян. - авг. 2023/ 2022
Преработено мляко (хил. литра)						
Общо, в т.ч:	703 140	690 449	470 450	499 978	-1,8%	6,3%
Краве	663 382	650 682	438 966	467 148	-1,9%	6,4%
Овче	24 109	24 295	20 900	22 279	0,8%	6,6%
Козе	11 228	11 365	7 979	8 025	1,2%	0,6%
Биволско, смес и сметана	4 421	4 107	2 605	2 526	-7,1%	-3,0%
Производство на основни млечни продукти (тона)						
Пресни пакетирани млека	77 523	68 138	46 521	43 060	-12,1%	-7,4%
Краве мляко за пиене с добавки	3 072	3 592	с	с	16,9%	-
Заквасени млека - натурални и ароматизирани, млечни десерти и напитки на млечна основа	174 532	166 591	113 536	110 938	-4,5%	-2,3%
Сметана	3 572	2 545	2 204	1 896	-28,8%	-14,0%
Масло и млечни мазнини	1 257	1 336	844	736	6,3%	-12,8%
Сирена от краве мляко	76 808	73 715	50 696	52 756	-4,0%	4,1%
Сирена от други млека, различни от чисто краве мляко	11 567	11 512	8 896	8 787	-0,5%	-1,2%
Имитиращи продукти, съдържащи краве мляко	13 082	12 371	8 706	8 295	-5,4%	-4,7%

Източник: Агостатистика, МЗХ; *предварителни данни от месечните анкети; с - конфиденциални данни

При кравето мляко, формиращо над 94% от общо преработената млечна суровина през 2022 г., се отчита намаление на вложеното количество с 1,9% спрямо предходната година. По-съществено спада преработката на биволско и смесено мляко - със 7,1%, но техният дял от общата преработка на мляко в страната е незначителен. Същевременно, вложеното в преработка овче и козе мляко отбелязва лек ръст, съответно 0,8% и 1,2%.

През 2022 г. млекопреработвателните предприятия отчитат по-нисък обем на производство при по-голямата част от основните млечни продукти спрямо преходната година. Сред основните фактори, повлияли този процес, е свиването на търсенето от страна на потребителите с по-ниска покупателна способност предвид чувствителното поскъпване на млечните продукти през годината. Най-сериозен спад е налице при сметаната (прясна или заквасена) - с 28,8%. Продукцията на пресни пакетирани млека е с 12,1% по-малко на годишна база, на заквасени млека, млечни десерти и напитки на млечна основа - с 4,5%, а на сирена от краве мляко (саламурени, чедеризирани и пресни) - с 4%. Без съществена промяна остава произведеното количество сирена от овче, козе, биволско и смесено мляко (-0,5%). От друга страна, производството на краве мляко за пиене с добавки нараства с близо 17% на годишна база, а това на масло - с 6,3%.

При имитиращите саламурени и чедеризирани продукти, съдържащи мляко, през 2022 г. се отчита намаление на продукцията с 5,4%.

Предварителните данни за първите осем месеца на 2023 г. сочат увеличение на общо преработеното мляко с 6,3% спрямо същия период на 2022 г., до 499 978 хил. литра. Преработката на краве мляко нараства с 6,4%, до 467 148 хил. литра, в т. ч. 443 475 хил. литра изкупено от български производители (+3%). Това се отразява в повишение на общото производство на сирена от краве мляко, в което се влага най-голямо количество млечна суровина, с 4,1% на годишна база. В рамките на периода производството на останалите основни млечни продукти се свива с между 1,2% и 14%, най-чувствително при сметаната и маслото.

Производството на имитиращи продукти продължава да спада, като за осемте месеца на 2023 г. е с 4,7% под отчетеното по същото време на 2022 г.

Внос

Ръст на вноса на мляко и млечни продукти за полугодieto на 2023 г.

В страната традиционно се внасят съществени количества мляко и млечни продукти както за нуждите на хранително-вкусовата промишленост, така и за разнообразяване на асортимента на пазара.

Фиг. 2

Източник: НСИ (предварителни данни за 2023 г.)

През 2022 г. са внесени общо 166 515 тона мляко и млечни продукти - с 0,5% над нивото от предходната година, доставени главно от ЕС (Фиг. 2).

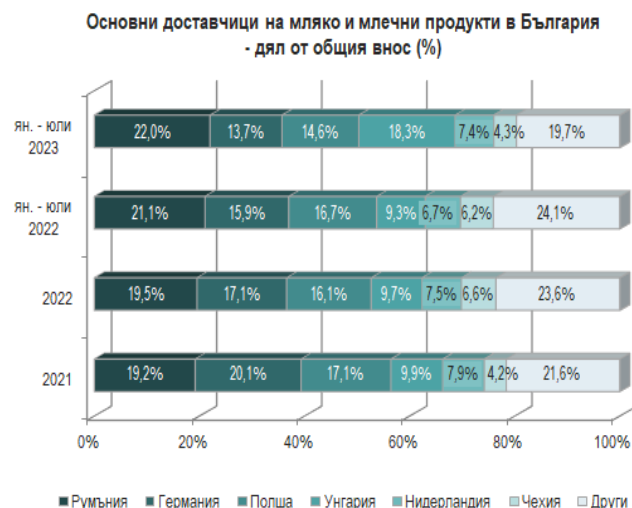

Фиг. 3

Източник: НСИ

Доставките от Съюза се свиват с 4% на годишна база, като най-значителни количества са внесени от Румъния (32,5 хил. тона, +2,3%), Германия (28,4 хил. тона, -14,9%) и Полша (26,8 хил. тона, -5,4%), следвани от Унгария (16,1 хил. тона, -1,2%), Нидерландия (12,4 хил. тона, -5%), Чехия (11 хил. тона, +58,1%), Гърция (4,8 хил. тона, +31,7%) и др. (Фиг. 3).

Вносът на мляко и млечни продукти от трети страни отбелязва близо трикратен ръст в сравнение с 2021 г. Това се дължи на значително по-големите количества от Сърбия и Украйна, достигащи съответно до 7,9 хил. тона и 2,2 хил. тона. Реализиран е и известен внос от Босна и Херцеговина (443 тона), Турция (261 тона), Северна Македония (226 тона) и др.

Фиг. 4

Източник: НСИ (предварителни данни за 2023 г.)

По групи продукти тенденциите са разнопосочни. Внесеното количество неконцентрирани мляко и сметана през 2022 г. е със 7,5% повече в сравнение с предходната година, като формира около 41% от целия импорт на млечни продукти. По-голям е и вносът на сирена - с 4,9%, докато при останалите млечни продукти се наблюдава намаление на доставките в границите от 1,5% до 13,7% спрямо 2021 г., най-значително при концентрираните мляко и сметана.

Внос на мляко и млечни продукти (тона)

	2020	2021	2022	ян. - юли 2022	ян. - юли 2023	Изм. 2022/2021	Изм. ян. - юли 2023/2022
Мляко и млечни продукти - общо, в т. ч.:	146 721	165 641	166 515	92 964	118 568	0,5%	27,5%
Неконцентрирани мляко и сметана	58 383	64 247	69 076	39 081	60 356	7,5%	54,4%
Концентрирани мляко и сметана	28 953	31 796	27 433	15 133	16 362	-13,7%	8,1%
Заквасени млека и сметана	12 822	16 416	16 173	9 309	11 048	-1,5%	18,7%
Суроватка	9 364	10 707	9 975	5 516	5 752	-6,8%	4,3%
Масло и други млечни мазнини	9 061	9 029	8 786	5 042	4 849	-2,7%	-3,8%
Сирена и извара	28 139	33 446	35 072	18 884	20 202	4,9%	7,0%

Източник: НСИ (предварителни данни за 2023 г.) и изчисления на МЗХ

По предварителни данни, през периода януари - юли 2023 г. общият внос на мляко и млечни продукти в България нараства с 25,6 хил. тона или 27,5% на годишна база, най-вече вследствие на повишение на доставките на неконцентрирани мляко и сметана с 21,3 хил. тона. Наблюдава се увеличение на вноса

както от държави членки на ЕС - с 27,8%, така и от трети страни – с 22,7%.

Основни доставчици на мляко и млечни продукти от ЕС за периода са Румъния (26,1 хил. тона), Унгария (21,7 хил. тона), Полша (17,3 хил. тона), Германия (16,2 хил. тона) и Нидерландия (8,7 хил. тона), а от страните извън Съюза - Сърбия (4,6 хил. тона) и Украйна (1,4 хил. тона).

В сравнение с аналогичния период на 2022 г., вносът на неконцентрирани мляко и сметана бележи ръст от 54,4%, до 60,4 хил. тона, при 9,5% по-ниска средна вносна цена. Това е свързано основно с по-големите доставки на продукти, предназначени за влагане в производството на млекопреработвателните предприятия и други предприятия от хранително-вкусовата промишленост, които са благоприятствани от високото предлагане и понижаващите се цени на млякото на европейския пазар през настоящата година. В рамките на седемте месеца на 2023 г. са внесени 39,1 хил. тона неконцентрирани мляко и сметана с масленост до 6%, които не са в директни опаковки за крайно потребление (с 15,9 хил. тона повече на годишна база). Количествата са доставени предимно от Унгария, Румъния, Полша и Нидерландия.

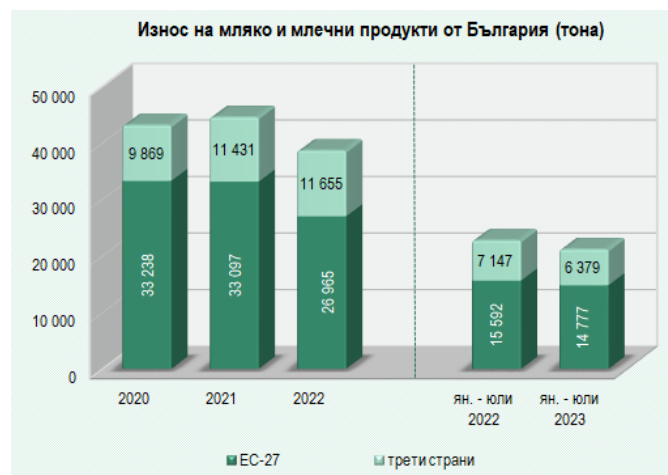
Спрямо седемте месеца на 2022 г. повече са и внесените количества заквасени млека и сметана (с 18,7%), концентрирани мляко и сметана (с 8,1%), сирена и извара (със 7%) и суроватка (с 4,3%). Единствено при доставките на масло и млечни мазнини е налице намаление на годишна база (с 3,8%).

Износ

Свита реализация на млечни продукти на външни пазари

Общият износ на мляко и млечни продукти от България през 2022 г. е в размер на 38 620 тона - с 13,3% по-малко спрямо предходната година, обяснимо донякъде с пониженото промишлено производство на повечето от основните млечни продукти през годината.

Изпращанията за страните от ЕС формират около 70% от целия износ на мляко и млечни продукти, като отбелязват спад от 18,5% на годишна база (Фиг. 5).

Фиг. 5

Източник: НСИ (предварителни данни за 2023 г.)

Подобно на предходни години, най-значителни са количествата, насочени за съседните Гърция (12,1 хил. тона) и Румъния (6,2 хил. тона), макар да намаляват съответно с 20,2% и 14% спрямо 2021 г. Осъществени са пратки и за Германия (3,3 хил. тона), Испания (1,6 хил. тона), Австрия (720 тона) и др. (Фиг. 6).

Изнесените млечни продукти за трети страни са с 2% повече на годишна база. Основни пазари са Саудитска Арабия (2,6 хил. тона), Обединеното кралство (2,6 хил. тона), САЩ (2,5 хил. тона), Австралия (874 тона) и Ливан (680 тона).

Фиг. 6

Източник: НСИ

По групи продукти, през 2022 г. се отчита сериозно свиване на реализираното извън страната количество неконцентрирани мляко и сметана спрямо 2021 г. - с 40,2%. По-умерено намаление се наблюдава при заквасените млека и сметана (с 12,3%) и при сирената и изварата (с 8,7%), а слабо изразено – при концентрираните млека и сметана (с 3,9%). В същото

време, износът на масло и млечни мазнини бележи ръст от 63,4%, а този на суроватка – 15,3%.

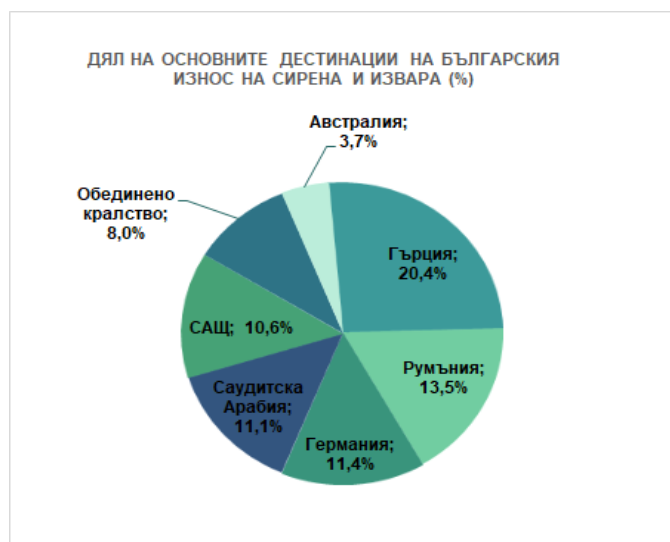
Износ на мляко и млечни продукти (тона)

	2020	2021	2022	ян. - юли 2022	ян. - юли 2023*	Изм. 2022/2021	Изм. ян. - юли 2023/2022
Мляко и млечни продукти общо, в т. ч.:	43 106	44 528	38 620	22 739	21 156	-13,3%	-7,0%
Неконцентрирани мляко и сметана	10 080	7 563	4 525	3 109	2 724	-40,2%	-12,4%
Концентрирани мляко и сметана	1 482	1 870	1 796	1 063	959	-3,9%	-9,7%
Заквасени млека и сметана	7 200	8 259	7 245	4 271	3 974	-12,3%	-7,0%
Суроватка	495	470	542	370	622	15,3%	68,2%
Масло и други млечни мазнини	471	609	995	591	474	63,4%	-19,8%
Сирена и извара	23 379	25 757	23 517	13 335	12 402	-8,7%	-7,0%

Източник НСИ (предварителни данни за 2023 г.) и изчисления на МЗХ

През 2022 г. износът на сирена и извара възлиза на 23 517 тона и представлява 61% от общото количество мляко и млечни продукти, реализирано на външни пазари.

Водещи дестинации за българските сирена през годината остават Гърция (4,8 хил. тона) и Румъния (3,2 хил. тона), следвани от Германия (2,7 хил. тона), Саудитска Арабия (2,6 хил. тона), САЩ (2,5 хил. тона), Обединеното кралство (1,9 хил. тона) и др. (Фиг. 7).

Фиг. 7

В сравнение с 2021 г., през 2022 г. се наблюдава намаление на изпращанията на сирена и извара за ЕС с 14,5% (при почти всички основни партньори в рамките на Съюза), докато експортът за трети страни остава без съществена промяна (+0,1%).

Износ на сирена и извара (тона)

	2020	2021	2022	ян. - юли 2022	ян. - юли 2023	Изм. 2022/2021	Изм. ян. - юли 2023/2022
Общо всички страни, в т. ч.:	23 378	25 757	23 517	13 335	12 402	-8,7%	-7,0%
ЕС-27 - общо, в т. ч.:	15 012	15 485	13 237	6 923	7 665	-14,5%	10,7%
Гърция	5 433	5 656	4 796	2 012	3 079	-15,2%	53,1%
Румъния	2 926	3 474	3 168	1 824	1 607	-8,8%	-11,9%
Германия	3 266	3 565	2 681	1 564	1 489	-24,8%	-4,8%
Швеция	929	694	453	271	408	-34,7%	50,7%
Испания	595	504	332	183	163	-34,0%	-10,5%
Австрия	263	249	281	185	127	12,9%	-31,6%
Други	1 600	1 344	1 526	885	791	13,5%	-10,6%
Трети страни - общо, в т. ч.:	8 367	10 272	10 281	6 411	4 738	0,1%	-26,1%
Саудитска Арабия	342	2 622	2 600	1 941	241	-0,9%	-87,6%
САЩ	2 738	2 633	2 483	1 433	1 252	-5,7%	-12,6%
Обединено кралство	1 437	1 609	1 877	1 084	1 374	16,6%	26,8%
Австралия	982	802	874	572	697	9,0%	21,8%
Ливан	925	462	675	361	376	46,2%	4,2%
Канада	501	646	460	264	266	-28,8%	0,6%
Ирак	162	66	406	216	17	519,4%	-92,0%
Обединени арабски емирства	470	464	181	136	87	-60,9%	-35,8%
Други	809	969	725	403	427	-25,2%	5,8%

Източник НСИ (предварителни данни за 2023 г.) и изчисления на МЗХ

По предварителни данни, наблюдаваният низходящ тренд на общия износ на мляко и млечни продукти през предходната година продължава и през настоящата 2023 г. - за първите седем месеца се отчита 7%-но намаление спрямо същия период на 2022 г.

Общото количество, реализирано на пазарите на страните от ЕС, е с 5,2% по-малко на годишна база. И през тази година основни контрагенти остават Гърция (6,3 хил. тона), Румъния (3,5 хил. тона) и Германия (1,9 хил. тона).

Експортът за трети страни се свива с 10,7% спрямо седемте месеца на 2022 г. Главни дестинации са Обединеното кралство (1,7 хил. тона) и САЩ (1,3 хил. тона), следвани от Косово (955 тона), Австралия (697 тона), Ливан (380 тона), Канада (266 тона), Саудитска Арабия (241 тона) и др.

За периода януари – юли 2023 г. при почти всички групи млечни продукти е налице понижение на износа на годишна база, в границите от 7% (сирена и извара и заквасени млека и сметана) до 19,8% (масло и други млечни мазнини). Единственият продукт, за който се отчита нарастване на обема на износа, и то значително (68,2%), е суроватката.

Трайно покачване на млечните продукти

В рамките на 2022 г. се наблюдава значително повишение на цените по веригата на предлагане на мляко и млечни продукти в страната. Като цяло, това се дължи на по-високите разходи за производство в резултат от драстичния скок на цените на разходоопределящите елементи за осъществяване на дейността, както и на конюнктурата на европейския пазар.

През 2022 г. средната изкупна цена на краве мляко в България бележи ръст от 29,5% спрямо предходната година, до 0,846 лева/кг без ДДС. След регистрираните пикови стойности в края на 2022 г. и началото на 2023 г., в периода февруари – юни на настоящата година се наблюдава постепенно понижение на цените, а през следващите четири месеца – стабилизиране и дори известна корекция в посока нагоре. По предварителни данни, средната изкупна цена на краве мляко за м. октомври 2023 г. е 0,822 лева/кг – с 16% под нивото отпреди една година, но с 2,6% по-висока спрямо отчетената за м. юни и с близо 26% над средната за 2021 г.

Изкупни цени на краве мляко в България (лв./кг без ДДС)

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Средно
2020	0,625	0,626	0,626	0,613	0,610	0,606	0,605	0,609	0,609	0,621	0,629	0,635	0,618
2021	0,636	0,639	0,639	0,634	0,634	0,634	0,636	0,639	0,653	0,677	0,698	0,719	0,653
2022	0,736	0,743	0,754	0,776	0,785	0,798	0,824	0,847	0,897	0,979	1,002	1,012	0,846
2023	1,001	0,967	0,930	0,853	0,827	0,801	0,810	0,811	0,817	0,822			
Изм. 2022/2021	15,6%	16,3%	18,0%	22,4%	23,7%	25,9%	29,6%	32,7%	37,3%	44,6%	43,6%	40,7%	29,5%
Изм. 2023/2022	36,0%	30,2%	23,3%	9,9%	5,3%	0,4%	-1,7%	-4,3%	-9,0%	-16,0%			

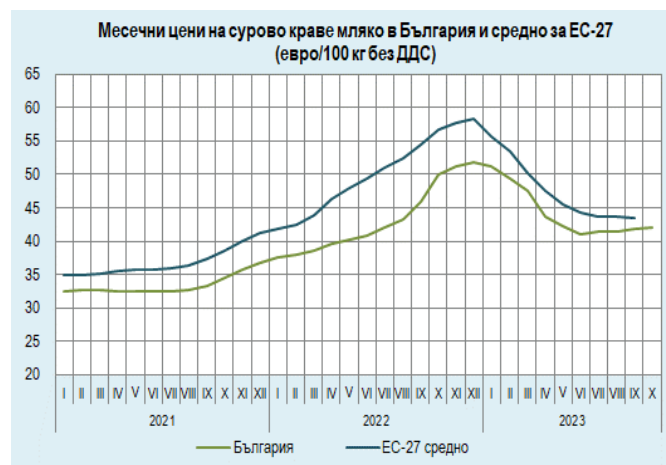
Източник: Данни от изкупвачите на краве мляко, докладвани от МЗХ на ЕК (предварителни данни за м. октомври 2023 г.).

Изкупните цени на кравето мляко в страната следват тенденциите на европейския пазар, като традиционно се движат под средните за ЕС (Фиг. 8).

По данни на Европейската комисия, от началото на 2023 г. се отчита намаление на цените на суровото краве мляко в ЕС. Среднопретеглената цена в Съюза за м. септември (последният месец, за който са налични данни) е 43,54 евро/100 кг (0,852 лева/кг), което представлява спад от 20% спрямо година по-

рано. За сравнение, през същия месец средната цена на суровото мляко в България е 0,817 лева/кг.

Основни фактори за понижаване на цените са по-ниските производствени разходи спрямо рекордните нива, достигнати през 2022 г. (поради намаление на цените на фуражните култури, енергията и торовете) и увеличението на доставките на мляко за преработка на годишна база (+0,7% за периода януари – август). До края на годината се очаква тенденцията на повишение на доставките на мляко да се забави, като общо събраното количество за 2023 г. се прогнозира да бъде с около 0,3% повече в сравнение с предходната година.

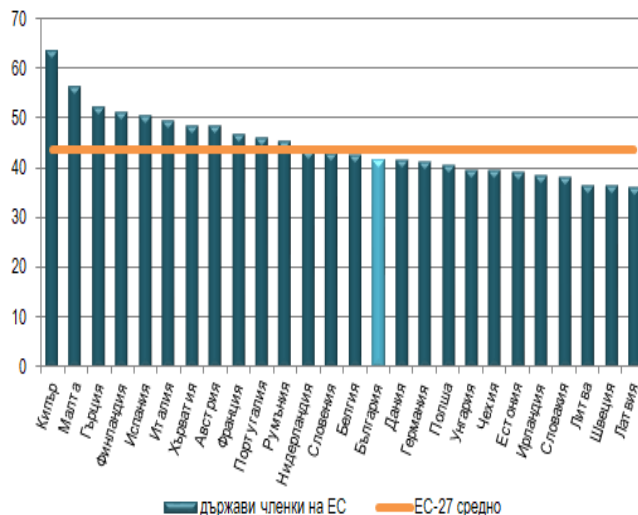

Фиг. 8

Източник: ЕК

По държави членки, докладваните средни цени на суровото краве мляко през м. септември 2023 г. се движат в широкия диапазон от 36,00 евро/100 кг (0,704 лева/кг) в Латвия до 63,54 евро/100 кг (1,243 лева/кг) в Кипър (Фиг. 9).

Средни изкупни цени на краве мляко през м. септември 2023 г. по държави членки на ЕС (евро/100 кг)

Фиг. 9

Източник: ЕК

Отразявайки тренда при цените на суровото мляко и като цяло инфлационните процеси, през 2022 г. основните млечни продукти в България поскъпват с между 21,1% (прясно мляко) и 30,4% (кашкавал „Витоша“) на едро и от 26,6% (кисело мляко и краве сирене) до 29,4% (прясно мляко) на дребно.

От началото на 2023 г. се наблюдава относително стабилизиране на цените по веригата на предлагане на млечни продукти в страната, но на високи нива, като засега намалението на изкупните цени на млечната суровина не успява да се предаде на цените на преработените продукти. Към м. октомври 2023 г. годишното поскъпване на основните млечни продукти на едро е в рамките на 2,3% (кисело мляко) - 7,4% (прясно мляко), а на дребно – от 4,2% (кисело мляко) до 12,3% (кашкавал от краве мляко).

Цени на млечни продукти в България

	2020	2021	2022	Изм. 2022/ 2021	окт. 2022	септ. 2023	окт. 2023	Изменение към октомври 2023 (%)	
								мес. база	год. база
Прясно мляко, тетрапак на едро - лв./л	1,91	1,93	2,34	21,1%	2,57	2,75	2,76	0,4%	7,4%
Прясно мляко, тетрапак на дребно - лв./л	2,08	2,10	2,72	29,4%	2,91	3,25	3,25	0,0%	11,7%
Кисело мляко на едро, коф. 400 гр - лв./бр.	0,89	0,93	1,19	28,4%	1,32	1,35	1,35	0,0%	2,3%
Кисело мляко на дребно, коф. 400 гр - лв./бр.	0,99	1,01	1,28	26,6%	1,43	1,48	1,49	0,7%	4,2%
Краве сирене на едро - лв./кг	8,29	8,64	11,17	29,4%	12,39	14,55	14,59	0,3%	-
Краве сирене на дребно - лв./кг	10,94	11,27	14,27	26,6%	16,27	17,53	17,54	0,1%	7,8%
Кашкавал Витоша на едро - лв./кг	12,9	13,52	17,63	30,4%	19,56	20,64	20,73	0,4%	6,0%
Кашкавал Витоша на дребно - лв./кг	15,88	16,20	20,52	26,7%	22,36	25,13	25,10	-0,1%	12,3%

Източник: САПИ (цените са ДДС)

Забележка: От м. юли 2023 г. е променен начинът на събиране на данните за краве сирене на едро, поради което не е представено изменение на цените на годишна база.

През следващите месеци се очаква цените на млечните продукти в България да останат сравнително високи, като ще зависят основно от развитието на цените на вложенията и конюнктурата на европейския пазар по отношение на суровината за производство.